(4). Jalolov J. Chet til o‘qitish metodikasi. “O‘qituvchi”, Toshkent. 2012, 427-bet.
(5). Щукин А.Н. Обучение иностранным языкам: теория и практика. Учеб.пос. для преподавателей и студентов, М., 2004, 416 с.
(6). Саидалиев С. Чет тил ўқитиш методикасидан очерклар. Наманган, 2004, 238-бет.
(7). Лагай Е.А. Лингвометодические основы обучения учащихся билингвов 5–6 классов средствам выражения определительных отношений в русском языке. Дисс. ...канд.пед. наук., Т., 2005, 196 с.
(8). Пассов Е.И. Основы коммуникативной методики обучения иноязычному общению. М., Рус.яз., 1989, 276 с.
(9). Kitaygorodskaya G. Methodical foundations of intensive teaching of foreign languages. Moscow University Publishing, 1986, p. 42.
(10). Ахмедова М.Х. Типология упражнений для развития речи на неродном языке. “Молодой учёный”, Международный научный журнал, Казань, 2016, № 1 (105), с. 776, с. 687–689.
(11). Gurvich P.B. Corrective and preparatory aspect of foreign language teaching methods: studies. Vladimir, 1982, p. 65.
(12). Ахмедова М.Х. Типология упражнений для развития речи на неродном языке. Международный научный журнал, Казань, 2016, № 1 (105), с. 776, с. 687–689.
(13). Muradkasimova K.Sh. Ingliz tilini o‘qitishda talabalarning ko‘nikma va malakalarini baholash xususiyatlari. Ped.fanl. bo‘yicha fal. doktori., T., 2019, 154-bet.

Xusanova Mashxura Xamidjonovna (Andijon davlat Chet tillari instituti)

XALQARO MUNOSABATLAR KONTEKSTIDA TALABALARNING FUQAROLIK INTEGRATSIYASI KO‘NIKMALARINING XUSUSIYATLARI

Annotatsiya. *Ushbu maqolada xalqaro munosabatlar kontekstida talabalarning fuqarolik integratsiyasi ko‘nikmalarining ahamiyati, tarkibi va rivojlanish yo‘llari tahlil qilinadi. Maqolada fuqarolik integratsiyasining besh asosiy komponenti – madaniyatlararo kompetensiya, tillarni bilish va kommunikativ ko‘nikmalar, ijtimoiy-siyosiy faollik, tanqidiy fikrlash hamda global fuqarolik ongi batafsil ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, O‘zbekiston kontekstida mavjud muammolar va imkoniyatlar tahlil qilingan, talabalarning fuqarolik integratsiyasi ko‘nikmalarini rivojlantirish uchun davlat, universitet va talabalar darajasidagi amaliy tavsiyalar berilgan.*

Kalit so‘zlar: *fuqarolik integratsiyasi, xalqaro munosabatlar, madaniyatlararo kompetensiya, talabalar, global fuqarolik, kommunikativ ko‘nikmalar, ijtimoiy faollik, xalqaro ta’lim, talabalar almashinuvi, tanqidiy fikrlash.*

ЗНАЧЕНИЕ, СОСТАВ И ПУТИ РАЗВИТИЯ НАВЫКОВ ГРАЖДАНСКОЙ ИНТЕГРАЦИИ УЧАЩИХСЯ В КОНТЕКСТЕ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ

Аннотация. *В данной статье анализируются значение, состав и пути развития навыков гражданской интеграции учащихся в контексте международных отношений. Подробно рассматриваются пять основных компонентов гражданской интеграции: межкультурная компетентность, языковые и коммуникативные навыки, социально-политическая активность, критическое мышление и глобальное гражданство. Также анализируются существующие проблемы и возможности в контексте Узбекистана и предлагаются практические рекомендации на государственном, университетском и студенческом уровнях по развитию навыков гражданской интеграции учащихся.*

Ключевые слова: *гражданская интеграция, международные отношения, межкультурная компетентность, студенты, глобальное гражданство, коммуникативные навыки, социальная активность, международное образование, студенческий обмен, критическое мышление.*

CHARACTERISTICS OF STUDENTS’ CIVIC INTEGRATION SKILLS IN THE CONTEXT OF INTERNATIONAL RELATIONS

Annotation. *This article analyzes the importance, composition and development paths of students’ civic integration skills in the context of international relations. The article examines in detail the five main components of civic integration - intercultural competence, language and communication skills, socio-political engagement, critical thinking and global citizenship. It also analyzes the existing problems and opportunities in the context of Uzbekistan, and provides practical recommendations at the state, university and student levels for the development of students’ civic integration skills.*

Key words: *civic integration, international relations, intercultural competence, students, global citizenship, communication skills, social activism, international education, student exchange, critical thinking.*

Kirish. Globallashuv sharoitida talabalarning madaniyatlararo kompetensiyasi, kommunikativ ko‘nikmalari, ijtimoiy-siyosiy faolligi va global fuqarolik ongi zamonaviy ta’limning muhim komponentlariga aylanmoqda. Zamonaviy globallashuv sharoitida xalqaro munosabatlar tizimi tobora murakkablashib bormoqda. Bu jarayon nafaqat davlatlararo aloqalarni, balki fuqarolar, xususan, talabalar darajasidagi o‘zaro ta’sirni ham chuqurlashtirmoqda. Talabalarning fuqarolik integratsiyasi ko‘nikmalari bugungi kunda xalqaro hamjamiyatning faol a’zosi bo‘lish, turli madaniyatlar va jamiyatlar o‘rtasida muvaffaqiyatli muloqot yuritish uchun zaruriy kompetensiyalarga aylanmoqda.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Fuqarolik integratsiyasi va fuqarolik ta’limi muammolari xalqaro pedagogika va ijtimoiy fanlar sohasida keng o‘rganilgan. J.A.Banks (2017) o‘z tadqiqotida fuqarolik ta’limida xilma-xillik va inklyuzivlikning ahamiyatini ta’kidlab, zamonaviy ko‘p madaniyatli jamiyatda o‘qituvchilarning tayyorgarligiga alohida e’tibor qaratadi [1;8-b.]. Muallif ta’lim tizimida madaniy xilma-xillikni qabul qilish va hurmat qilishning zarurligini asoslaydi. M.C.Nussbaum (2002) global aloqalar davrida fuqarolik uchun ta’limni fundamental huquq sifatida ko‘rib chiqadi. U ta’limning demokratik qadriyatlarni shakllantirish va global fuqarolik ongini rivojlantirishdagi rolini ta’kidlaydi [9;295-b.]. Nussbaumning yondashuvi insonparvarlik va liberal ta’lim tamoyillariga asoslanadi.

A.Osler va H.Starkey (2015) demokratik fuqarolik uchun ta’lim bo‘yicha keng qamrovli tadqiqot o‘tkazib, 1995-2005 yillar davomidagi siyosat va amaliyotni tahlil qilganlar. Ularning ishida fuqarolik ta’limining turli modellarini taqqoslash va eng samarali yondashuvlarni aniqlash amalga oshirilgan [11;445-b.]. Tadqiqotchilar demokratik qadriyatlar va inson huquqlarini fuqarolik ta’limining markaziga qo‘yishni taklif qilishadi. M.Byram (2008) chet tillarini o‘rganish va madaniyatlararo fuqarolik ta’limi o‘rtasidagi bog‘liqlikni o‘rganadi. U tillarni o‘qitish orqali madaniyatlararo kompetensiyani rivojlantirishning pedagogik modelini taklif etadi [3;89-b.]. Byramning konsepsiyasi madaniy sezgirlik va til o‘rganish jarayonini birlashtiradi.

D.K.Deardorff (2020) madaniyatlararo kompetensiyalarni rivojlantirish bo‘yicha UNESCO tomonidan nashr etilgan qo‘llanmada amaliy vositalar va metodlarni taqdim etadi [4;34-b.]. Bu ish madaniyatlararo muloqot ko‘nikmalarini sistematik ravishda o‘stirish uchun aniq yo‘riqnomalar beradi. OECD (2018) yoshlarni inklyuziv va barqaror dunyo uchun tayyorlash bo‘yicha global kompetensiya doirasini ishlab chiqdi [10;23-b.]. Bu xalqaro standart global muammolarni tushunish, turli nuqtayi nazarlarni qadrlash va samarali hamkorlik qilish qobiliyatlarini o‘z ichiga oladi. UNESCO (2015) global fuqarolik ta’limi bo‘yicha konsepsiyasida bilim, ko‘nikmalar, qadriyatlar va munosabatlar kabi to‘rtta asosiy o‘lchamni belgilaydi [16;15-b.]. Bu hujjat global fuqarolik ta’limini milliy ta’lim tizimlari ichiga integratsiyalash uchun asos yaratadi.

H.Schattle (2008) global fuqarolik ta’limining mafkuraviy pluralizm va moslashuvchanligini o‘rganadi. U turli madaniy va siyosiy kontekstlarda global fuqarolik g‘oyalarining qanday talqin qilinishi va amalga oshirilishini tahlil qiladi [15;78-b.]. S.Reysen va I.Katzarska-Miller (2013) global fuqarolikning psixologik modelini ishlab chiqib, uning sabablari va oqibatlarini tadqiq qilganlar [13;862-b.]. Ularning tadqiqoti global fuqarolik identifikatsiyasining shaxsiy va ijtimoiy omillarini aniqlashga qaratilgan. J. Knight (2015) xalqaro ta’limning o‘n yillik o‘zgarishlar va muammolarini tahlil qilib, ta’limning xalqarolashuvining turli yo‘nalishlarini ko‘rib chiqadi [6;6-b.]. Muallif xalqaro hamkorlik va talabalar alma-shinuvining ahamiyatini ta’kidlaydi.

R.Salomov va E.Yusupov (2019) O‘zbekistonda xalqaro ta’lim hamkorligining holati va istiqbollarini tahlil qilganlar, mahalliy ta’lim tizimining xalqarolashuvining o‘ziga xos xususiyatlarini ko‘rsatganlar [14;87-b.].

Adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, fuqarolik integratsiyasi ko‘nikmalari ko‘p qirrali kompetensiya bo‘lib, madaniyatlararo tushunish, demokratik qadriyatlar, tanqidiy fikrlash va global mas’uliyatni o‘z ichiga oladi. Biroq xalqaro munosabatlar kontekstida talabalarning fuqarolik integratsiyasi ko‘nikmalarining xususiyatlarini kompleks o‘rganish va amaliy tavsiyalar ishlab chiqish zaruriyati saqlanib qolmoqda.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqot bir nechta o‘zaro to‘ldiruvchi metodologik yondashuvlarga asoslanadi.

Fuqarolik integratsiyasi murakkab tizim sifatida ko‘rib chiqiladi, unda bir-biri bilan bog‘liq komponentlar – kognitiv (fuqarolik, huquq va majburiyatlar haqida bilim), motivatsion qadriyat (fuqarolik qadriyatlari va munosabatlari), faoliyat (fuqarolik ishtirokchiligi ko‘nikmalari) va refleksiv (o‘z-o‘zini tahlil qilish va rivojlantirish qobiliyati) mavjud. Tizimli yondashuv bu komponentlar o‘rtasidagi bog‘liqliklarni ko‘rishga va fuqarolik integratsiyasining barcha jihatlarini kompleks ravishda rivojlantiradigan ta’limiy ta’sirni loyihalashga imkon beradi.

Kompetensiyaviy yondashuvga muvofiq, fuqarolik integratsiyasi abstrakt bilimlar to‘plami sifatida emas, balki kompetensiya, ya’ni fuqarolik ishtirokchiligining real vaziyatlarida bilim, ko‘nikmalar va shaxsiy fazilatlarni samarali qo‘llash qobiliyati sifatida qaraladi. Kompetensiyaviy yondashuv e’tiborni mazmunni yodlashdan amaliy ko‘nikmalar va kompetensiyalarni rivojlantirishga o‘tkazadi.

Faoliyatli yondashuv fuqarolik integratsiyasi ko‘nikmalari axborotni passiv qabul qilish orqali emas, balki fuqarolik faoliyatining turli shakllarida faol ishtirok etish orqali shakllanishini ta’kidlaydi. Ta’lim jarayoni shunday tashkil etilishi kerakki, talabalar fuqarolik ishtirokchiligini amaliyot qilish, qarorlar qabul qilish, mas’uliyat olish va o‘z tajribasini tahlil qilish imkoniyatiga ega bo‘lsinlar.

Zamonaviy jamiyatning ko‘p madaniyatli xususiyatini hisobga olgan holda, fuqarolik integratsiyasi turli madaniyatlar va qadriyatlar tizimlari o‘zaro ta’siri kontekstida amalga oshirilishini tan olish muhimdir. Madaniyatshunoslik yondashuvi talabalarga fuqarolik an’analari va amaliyotlarining xilma-xilligini tushunishga, madaniyatlararo kompetensiyani rivojlantirishga va madaniy farqlarga hurmat bilan munosabatda bo‘lishga yordam beradi.

Tadqiqot usullari sifatida nazariy tahlil, taqqoslash, umumlashtirish, modellashtirish usullariidan foydalanildi. Bunda xalqaro va milliy adabiyotlar, normativ-huquqiy hujjatlar, ta’lim standartlarini o‘rganildi, turli mamlakatlar tajribasini, ta’lim tizimlarini solishtirildi, olingan ma’lumotlarni umumlashtirib, xulosa chiqarildi, fuqarolik integratsiyasi ko‘nikmalarini rivojlantirishning pedagogik modeli ishlab chiqildi.

Tahlil va natijalar. Fuqarolik integratsiyasi bu shaxsning jamiyat hayotiga faol kirishishi, o‘z huquq va majburiyatlarini anglashi hamda ijtimoiy-siyosiy jarayonlarda ishtirok etish qobiliyatidir [7;12-b.]. Xalqaro munosabatlar kontekstida esa bu tushuncha yanada kengayib, transchegaraviy hamkorlik, madaniyatlararo muloqot va global fuqarolik tushunchalarini o‘z ichiga oladi [16;28-b.].

Talabalarning fuqarolik integratsiyasi ko‘nikmalarining madaniyatlararo kompetensiya, tillarni bilish va kommunikativ ko‘nikmalar, ijtimoiy-siyosiy faollik, tanqidiy fikrlash hamda global fuqarolik ongi kabi besh asosiy komponenti mavjud. Quyida 1-jadvalda talabalarning fuqarolik integratsiyasi ko‘nikmalarining asosiy komponentlari va ularning tarkibiy qismlari keltirilgan.

1-jadval

Fuqarolik integratsiyasi ko‘nikmalarining asosiy komponentlari

Komponent nomi	Tarkibiy qismlar	Ahamiyati
Madaniyatlararo kompetensiya	Turli madaniyatlarning qadriyatlari va norma-larini tushunish va hurmat qilish qobiliyati [4;34-b.]; stereotiplar va noto‘g‘ri tasavvurlardan xoli bo‘lish; madaniy farqlarni jamoa ishida samarali boshqarish; turli kontekstlarda moslashuvchanlik va ochiqlik ko‘rsatish; empatiiya va madaniy sezgirlik [3;89-b.].	Xalqaro munosabatlarda turli millat, din va madaniyat vakillari bilan hamkorlik qilish uchun zarur [2;67-b.].
Tillarni bilish va kommunikativ ko‘nikmalar	Kamida bitta yoki bir nechta xorijiy tillarni mukammal bilish; rasmiy va norasmiy muloqot uslublarini farqlash; yozma va og‘zaki nutqda aniqlik va ravonlik; diplomatik muloqot ko‘nikmalari; noverbal kommunikatsiya vositalarini tushunish	Xalqaro munosabatlarda til to‘siqlarini bartaraf etish va samarali muloqot yuritish uchun muhim
Ijtimoiy-siyosiy faollik	Talabalar tashkilotlari va xalqaro platformalarda ishtirok; ijtimoiy muammolarni tahlil qilish va yechim taklif etish [11;445-b.]; fuqarolik jamiyati tashkilotlari bilan hamkorlik; ixtiyoriy faoliyat va xayriya ishlarida qatnashish; demokratik qadriyatlarni himoya qilish	Jamiyat hayotiga faol kirishish va fuqarolik mas’uliyatini shakllantirishda asosiy rol o‘ynaydi [1;8-b.] .
Tanqidiy fikrlash va tahlil qilish qobiliyati	Xalqaro voqealarni turli nuqtayi nazardan tahlil qilish; axborot manbalarini tanqidiy baholash; geosiyosiy muammolarning oqibatlarini bashorat qilish; qarshiliklar va muammolarni diplomatik yo‘l bilan hal qilish; mustaqil fikr yuritish va xulosalar chiqarish	Murakkab xalqaro munosabatlar sohasida to‘g‘ri qarorlar qabul qilish va muammolarni yechishda zarur
Global fuqarolik ongi	Insoniyat oldida turgan global muammolarni anglash (iqlim o‘zgarishi, kambag‘allik, terrorizmga qarshi kurash); barqaror rivojlanish maqsadlarini qo‘llab-quvvatlash [16; 15-b.]; inson huquqlari va erkinliklarini himoya qilish; xalqaro hukuq tamoyillarini hurmat qilish; global mas’uliyat hissi [15;78-b.].	Talabalarni nafaqat milliy, balki global fuqaro sifatida shakllantirishda muhim asos [13; 862-b.].

Xalqaro munosabatlar sohasida talabalar turli millat, din va madaniyat vakillari bilan hamkorlik qilish zaruriyatiga duch keladi [2;67-b.], shuningdek, til to‘siqlari ham eng katta muammolardan biridir. Ijtimoiy-siyosiy faollikda fuqarolik integratsiyasining muhim jihati talabalarning jamiyat hayotida faol ishtirok etishidir [1;8-b.]. Xalqaro munosabatlar murakkab va ko‘p qirrali soha bo‘lib, talabalardan tanqidiy fikrlash va tahlil qilish qobiliyati talab etiladi. Zamonaviy ta’lim tizimi talabalarni nafaqat milliy, balki global fuqaro sifatida shakllantirishi kerak [13;862-b.].

Xalqaro munosabatlar kontekstida fuqarolik integratsiyasining ahamiyati shundaki, ta’lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi, kasbiy rivojlanish imkoniyatlarini kengaytiradi, tinchlik va barqarorlikka hissa qo‘shadi. Xalqaro hamkorlik talabalarning bilim va tajribasini boyitadi [6;6-b.]. Almashinuv dasturlari, xalqaro konferensiyalar va loyihalarda ishtirok talabalarning dunyoqarashini kengaytiradi va ularni xilma-xil vaziyatlarga tayyorlaydi. Fuqarolik integratsiyasi ko‘nikmalari esa bu imkoniyatlardan maksimal darajada foydalanishga yordam beradi [10;23-b.].

Bugungi kunda ko‘pchilik nufuzli tashkilotlar xodimlardan xalqaro tajriba va madaniyatlararo muloqot ko‘nikmalariga ega bo‘lishni talab qiladi. Fuqarolik integratsiyasi ko‘nikmalari talabalarning mehnat bozorida raqobatbardoshligini oshiradi va xalqaro tashkilotlarda ishlash imkoniyatini beradi.

Talabalar kelajak rahbarlar va qaror qabul qiluvchilardir. Ularning fuqarolik integratsiyasi ko‘nikmalari, madaniyatlararo tushunish va hamkorlik qobiliyati kelajakda xalqaro tinchlik va barqarorlikka muhim hissa qo‘shishi mumkin [9;295-b.]. Quyida 2-jadvalda talabalarning fuqarolik integratsiyasi ko‘nikmalarini rivojlantirishning asosiy usullari va ularning xususiyatlari keltirilgan.

2-jadval

Fuqarolik integratsiyasi ko‘nikmalarini rivojlantirishning usullari

Usul nomi	Tarkibiy qismlar	Rivojlanadigan ko‘nikmalar	Afzalliklari
Xalqaro ta’lim dasturlari	Ikki diplom (double degree) dasturlari; talabalar almashinuvi dasturlari (Erasmus+, Fulbright va boshqalar); qisqa muddatli malaka oshirish kurslari va yozgi maktablar; onlayn xalqaro kurslar va vebinarlar	Madaniyatlararo kompetensiya, til ko‘nikmalari, global fuqarolik ongi, moslashuvchanlik	Chuqur xalqaro tajriba orttirish, xorijiy ta’lim tizimi bilan tanishish, ikki tomonlama diplom olish imkoniyati [6;6-b.]
Amaliy tajriba	Xalqaro tashkilotlarda amaliyot; diplomatik missiyalar va elchixonalarda stajirovka; NGO va xalqaro loyihalarda ixtiyoriy ishtirok; Model United Nations va shunga o‘xshash simulyatsiyalar	Ijtimoiy-siyosiy faollik, tanqidiy fikrlash, kommunikativ ko‘nikmalar, diplomatik muloqot	Professional tajriba orttirish, nazariy bilimlarni amaliyotda qo‘llash, xalqaro tashkilotlar faoliyati bilan tanishish
Talabalar tashkilotlari	Xalqaro talabalar uyushmalari; madaniyatlararo klublar va assotsiatsiyalar; debat va munozara to‘garaklari; ilmiy tadqiqot guruhlari	Liderlik ko‘nikmalari, jamoa ishini tashkil etish, ijtimoiy faollik, tashkilotchilik qobiliyati	Universitet darajasida faol ishtirok, tengdoshlar bilan hamkorlik, tashabbuskorlikni rivojlantirish
Zamonaviy texnologiyalardan foydalanish	Virtual almashinuv dasturlari; onlayn platformalardagi xalqaro loyihalar; ijtimoiy tarmoqlarda global hamjamiyat bilan aloqa; vebinar va masofaviy konferensiyalarda ishtirok	Raqamli savodxonlik, masofaviy muloqot ko‘nikmalari, global tarmoqlar yaratish, axborot texnologiyalaridan foydalanish	Qulay va arzon, jug‘rofiy cheklovlarsiz, moslashuvchan jadval, keng imkoniyatlar

O‘zbekistonda talabalarning fuqarolik integratsiyasi ko‘nikmalarini rivojlantirishda til to‘sig‘i, moliyaviy cheklovlar, ma’lumot yetishmasligi, madaniy yopiqlik, infrastruktura cheklovi kabi bir qator qiyinchiliklar mavjud. Ko‘pchilik talabalar xorijiy tillarni yetarlicha bilmaydi, xalqaro dasturlarda ishtirok qilish qimmatga tushadi, xalqaro imkoniyatlar haqida kamroq axborot, ba’zi oilalar va jamiyat xalqaro muloqotni qo‘llab-quvvatlamaydi, barcha universitetlarda xalqaro dasturlar mavjud emasligini kuzatish mumkin.

Biroq, so‘nggi yillarda O‘zbekistonda ijobiy o‘zgarishlar kuzatilmoqda [8;342-b.]. Xususan, harbiy va siyosiy sohalardagi islohotlar natijasida ochiqlik ortdi, vizasiz rejim ko‘plab davlatlar bilan joriy etildi, talabalar almashinuvi dasturlarining soni oshdi [14;87-b.], xorijiy universitetlarning filiallari ochildi [12], zamonaviy ta’lim standartlari joriy etilmoqda, yoshlar siyosatiga katta e’tibor qaratilmoqda.

Xulosa va takliflar. Xalqaro munosabatlar kontekstida talabalarning fuqarolik integratsiyasi ko'nikmalari zamonaviy ta'limning ajralmas qismidir. Bu ko'nikmalar talabalarni nafaqat professional jihatdan tayyorlaydi, balki ularni global jamiyatning mas'ul va faol a'zolariga aylantiradi. Madaniyatlararo kompetensiya, tillarni bilish, tanqidiy fikrlash, ijtimoiy faollik va global fuqarolik ongi - bularning barchasi bugungi va ertangi kun talabalariga zarur bo'lgan kompetensiyalardir.

O'zbekiston kabi rivojlanayotgan davlatlar uchun yoshlarning fuqarolik integratsiyasi ko'nikmalarini shakllantirish milliy rivojlanish strategiyasining muhim komponenti bo'lishi kerak [5;267-b.]. Xalqaro hamkorlik, ochiqlik va ta'lim sifatini oshirish orqali biz kelajak avlodni global raqobatbardosh va madaniy jihatdan sezgir mutaxassislar sifatida tayyorlashimiz mumkin.

Talabalarning fuqarolik integratsiyasi ko'nikmalarini rivojlantirish uchun quyidagi choralarni amalga oshirish tavsiya etiladi:

Davlat darajasida xalqaro ta'lim dasturlariga moliyaviy yordam ko'rsatish, grant va stipendiya dasturlarini kengaytirish, xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikni mustahkamlash, tillarni o'rganish tizimini takomillashtirish.

Universitet darajasida xalqaro kurrikulum standartlarini joriy etish, chet ellik o'qituvchilarni jalb qilish, talabalar almashinuvi dasturlarini rivojlantirish, madaniyatlararo tadbirlar va festivallar tashkil etish.

Talabalar darajasida til o'rganishga faol e'tibor berish, xalqaro tashkilotlar va dasturlarda faol ishtirok etish, global muammolar va voqealardan xabardor bo'lish, uzluksiz ta'lim va o'z-o'zini rivojlantirish. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, fuqarolik integratsiyasi ko'nikmalari talabalarning kasbiy rivojlanishi, xalqaro hamkorlik va global tinchlikka hissa qo'shish uchun zaruriydir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

(1). Banks J.A. (2017). "Citizenship Education and Diversity: Implications for Teacher Education". Journal of Teacher Education, 52(5), 5–16. 342 p.

(2). Bennett M.J. (2013). "Basic Concepts of Intercultural Communication: Paradigms, Principles, and Practices." Boston: Intercultural Press. 423 p.

(3). Byram M. (2008). "From Foreign Language Education to Education for Intercultural Citizenship: Essays and Reflections". Clevedon: Multilingual Matters. 298 p.

(4). Deardorff D.K. (2020). "Manual for Developing Intercultural Competencies: Story Circles." UNESCO Publishing. 156 p.

(5). Karimo, I.A. (2008). "Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch". Toshkent, "Ma'naviyat", 456-bet.

(6). Knight J. (2015). "Internationalization: A Decade of Changes and Challenges". International Higher Education, 50, 6–7, 189 p.

(7). Leydet D. (2017). "Citizenship." Stanford Encyclopedia of Philosophy. Stanford University, 78 p.

(8). Mirziyoyev Sh.M. (2017). "Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz." Toshkent, "O'zbekiston", 488-bet.

(9). Nussbaum M.C. (2002). "Education for Citizenship in an Era of Global Connection." Studies in Philosophy and Education, 21(4–5), 289–303, 367 p.

(10). OECD (2018). "Preparing our Youth for an Inclusive and Sustainable World: The OECD PISA Global Competence Framework." Paris, OECD Publishing, 234 p.

(11). Osler A., Starkey H. (2015). "Education for Democratic Citizenship: A Review of Research, Policy and Practice 1995–2005." Research Papers in Education, 21(4), 433–466, 512 p.

(12). O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi farmoni. PF-5847-son, 2019-yil 8-oktabr.

(13). Reysen S., Katzarska-Miller I. (2013). "A Model of Global Citizenship: Antecedents and Outcomes." International Journal of Psychology, 48(5), 858–870, 276 p.

(14). Salomov R., Yusupov E. (2019). "O'zbekistonda xalqaro ta'lim hamkorligi: holati va istiqbollari." Toshkent, "Iqtisodiyot", 198-bet.

(15). Schattle H. (2008). "Education for Global Citizenship: Illustrations of Ideological Pluralism and Adaptation." Journal of Political Ideologies, 13(1), 73–94, 301 p.

(16). UNESCO (2015). "Global Citizenship Education: Topics and Learning Objectives." Paris, 92 p.

Raximbayeva Muxabbat Dushambayevna (Urganch davlat universiteti dotsenti (PhD);
e-mail: mukhabbataspi@gmail.com)

OLIY TA'LIMDA GENERATIV SUN'IY INTELLEKTNING TRANSFORMATSIYA SALOHIYATI, KIBER XATARLAR VA AKADEMIK HALOLLIK MASALALARI

Annotatsiya. *Ushbu maqolada oliy ta'lim tizimida generativ sun'iy intellekt (GenSI)ning transformatsion salohiyati tahlil qilinadi. Uning ta'limni individuallashtirish, rutin vazifalarni avtomatlashtirishi*